

[Fraenkel.]

Sider, forekommer det mig, argumenteret ud fra gamle Standpunkter, ud fra, at det, der foregik, var noget, som vilde fortage sig, efterlade Ofre, men noget, som man alligevel vilde komme ud over, hvorefter man vilde komme ind i de gamle Tilstande. Jeg mener nu, det er nødvendigt — og det er Grunden til, at jeg har taget Ordet i Aften —, at der netop herfra lyder en Stemme, om den ogsaa kun er een, fra en Mand, der er ganske anderledes indstillet overfor Situationen. Det er nødvendigt, siger jeg, fordi jeg er overbevist om, at denne Indstilling for hvert Halvaar, der gaar, mere og mere vil blive den almindelige; det er nødvendigt, fordi Diskussionen under disse uhyre vigtige Forhold, hvor Opgaverne stilles foran os i Kæmpeformer, saadan at man synes, der ikke skulde kunne være noget at tage fejl af, glider frem som en uhyre Damptrømler, der langsomt og besværligt flytter sig fremad over Sandet, som den efterlader lige guld, naar den har passeret. Derved kommer man udefra til at rejse alle disse Anklager, som enhver af os kender, mod Rigsdagen og mod Parlamentarismen.

Jeg har nu fra den første Tid, jeg havde med offentlige Anliggender at gøre, været parlamentarisk indstillet, ogsaa under Provisorietiden. Selv om jeg er konservativ, er jeg parlamentarisk indstillet. Og naar en Bevægelse kan komme op rundt omkring i Landene, der ser anderledes paa det; ønsker andre Regeringsformer, ønsker enten fascistisk Regeringsform eller et Direktorat, ønsker kort og godt noget, der nærmer sig til Enevælden, enten den kommer fra oven eller fra neden, ligger det i, at Vanskelighederne overvælder Menneskene. De parlamentariske Forsamlinger, Kongresserne med Diplomaterne, synes hverken at kunne hitte ud eller ind, og saa griber Folk til dette Middel, fordi de har glemt, hvordan hine Regeringer var; de har glemt, hvad det vil sige, at Klasser af Mennesker i et Samfund var uens stillet overfor Retten; de har glemt de hemmelige Arrestordre, hvor Navnene ikke var udfyldt, og som solgtes af Ministre til Folk, der vilde bruge dem overfor deres Fjender; de har glemt, hvad det vil sige, at Mennesker i Millionvis er udelukket fra Medvirkning ved det politiske Styre; de har glemt, hvordan den Tilstand var, da en lille udvalgt Kreds paa 300 000 privilegerede, som udelukkende saa Livets Maal i at more sig, lod sig underholde og deres Morskab betale af 25 Milli-

oner, som slet ikke havde noget at sige; de har glemt, hvordan Tilstandene var i Rusland i tidligere Tid; de har ogsaa glemt, hvordan de privilegerede blev ved at holde igen saa længe, indtil Gennembrudet kunde finde Sted ved Hjælp af en Revolution med al den Elendighed og al den Uret og Ulykke, der følger i en saadans Spor.

Anderledes kan det ikke forklares, at Tanker kommer frem om her i et Kulturfolk som vort eller andre Steder i andre Kulturfolk at koncentrere Magten paa denne Maade. Men ikke en Gang vi her inde — saa vidt jeg kan forstaa ikke en Gang den høje Regering — har begrebet, hvad det egentlig er, der foregaar. Man har ikke forstaaet det saadan, at det er Kød og Blod i en, forstaaet, at vi i allerbøgstaveligste Forstand er gaaet fra en gammel Verden ind i en ny Verden. Nu vil mange maske sige til mig: naa, gammel Verden og ny Verden! det er Taleblomster, det er Billeder, det er Fraser. Nej, det er Virkelighed, den haarde Virkelighed. For hvad er en Verden? hvad er det, vi kalder Verden, økonomisk og politisk, retsligt, ogsaa kulturelt? Det er blot den Tilstand med Samfund, med Stater, med Ernæringsmaader, med Kultur, som aflejrer sig paa et ganske bestemt økonomisk tilrettelagt Grundlag.

Tager vi en isoleret Agrarstat, som i sin Tid England har været, og som saa mange andre Lande har været, uden Forbindelse med andre, levende kun paa sig selv og af sig selv, saa kan der paa et saadant økonomisk Grundlag kun aflejre sig et middelalderligt Samfund med en middelalderlig Stat. Saa snart et saadant isoleret Agrarsamfund kommer i Forbindelse med et Handelsfolk, faar det sine Varer betalt, kan købe andre Varer, lære andre Folks Sæder og Skikke at kende, det faar Udvikling i sine Fornødenheder, det faar Mønstre, det faar Værktøj andre Steder fra, det begynder for sig selv og lidt efter lidt arbejder det sig frem til en Kultur, der maa afkaste den gamle Samfundsiklædning med dens gamle Klasser, med dens gamle Politik o. s. v., saaledes som en Larve skyder Hammen af sig og flyver ud i den Form, som nu er den bestemt.

At gøre dette Skridt fra en saadan gammel Verden ind i en ny Verden, det er netop at komme til at leve i en ny Verden aldeles bogstaveligt. Derfor var det fuldkommen rigtigt i sin Tid at kalde det nyopdagede Amerika for den nye Verden. Ja, Verden blev overhovedet ny, for Verden